

Tarımsal Mamullerde Lisanslı Depoculuk Sisteminin Rolü¹

Salih MEMİŞ*

H. Dilara KESKİN**

ÖZ

Lisanslı depoculuk sistemi, tarımsal mamullerde belirli bir standardı yakalamayı sağlamakta, mamul alıcı ve satıcılarının daha geniş bir alan içerisinde, mamullerin kalite ve gerçek değerler ölçüsüne göre fiyatlandırma yapabilmelerine olanak vermektedir. Bu çalışmada, lisanslı depoculuk sisteminin tarımsal mamuller açısından uygulanabilirliği değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tarımsal Mamuller, Depolama, Lisanslı Depoculuk Sistemi

JEL Sınıflandırması: Q1,Q13,M31

The Role of The Licensed Warehousing System In Agricultural Products

ABSTRACT

Licensed warehousing system provides to catch a certain standard in agricultural products and enables product buyers and sellers price in a wider area according to the quality and actual values of the products. In this study, the applicability of licensed warehousing system in terms of agricultural products was tried to be assessed.

Key Words: Agricultural Products, Storage, Licensed Warehousing System

JEL Classification: Q1,Q13,M31

I. GİRİŞ

Günümüzde işletmelerin rekabet üstünlüğünü koruyabilmeleri, varlıklarını devam ettirebilmeleri, farklı stratejiler geliştirerek pazar paylarını ve piyasa değerlerini arttırabilmeleri fiziksel dağıtım sürecine verilen öneme bağlı olmaktadır. Fiziksel dağıtımın en önemli fonksiyonlarından birisi depolamadır. Depolama sistemlerinin iyi tanımlanması ve hangi mamullerin nasıl depolanacağına bilinmesi, mamulleri depolardan ve depoda gerekli yerlere iletirken günümüz için çok değerli olan zaman tasarrufunu sağlamaya yardımcı olmaktadır. Özellikle tarımsal mamullerin çok çabuk bozulabilen mamuller olması nedeniyle depolama koşullarının buna dikkat edilerek yapılması gerekmektedir.

Türkiye’de tarımsal mamullerin daha sağlıklı koşullarda depolanmasının sağlanabilmesi için 2004 yılında Dünya Bankası ile ortaklaşa “Birliklerde Lisanslı Depoculuğu Geliştirme Projesi” başlatılarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu’nda 10 Şubat 2005 tarihinde 5300 Sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu (TÜLDK) kabul edilmiş ve Resmi Gazete’nin 17 Şubat 2005

¹ Bu çalışma Salih MEMİŞ tarafından hazırlanan ve K.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü’nce kabul edilen “Lisanslı Depo Yer Seçimini Etkileyen Faktörlerin Fındık Mamulü İhracatı Yapan İşletme Yöneticileri Tarafından Algılanması” başlıklı Doktora Tezi’nden türetilmiştir.

* Öğr. Gör. Dr., Giresun Üniversitesi, SBMYO, salihmemis@yahoo.com

** Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, dkeskin@ktu.edu.tr

tarihli ve 25730 sayılı nüshasında yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. 5300 Sayılı Kanun ile depolanacak tarım mamulleri; depolanmaya uygun özellikteki hububat, pamuk, bakliyat, tütün, yağlı tohumlar, bitkisel yağlar, fındık, şeker gibi standardize edilebilen ham ve işlenmiş tarım mamulleri olarak ifade edilmiştir.

Bu çalışmada, lisanslı depoculuk sisteminin tanımı, işleyişi, tarım mamulü ticaretindeki önemi, dünyada ve Türkiye’deki gelişimi ve tarımsal mamullerde lisanslı depoculuk sisteminin uygulanışı ele alınmıştır.

II. LİSANSLI DEPOCULUK SİSTEMİNİN TANIMI VE AMACI

Lisanslı depolar, “iç ve dış ticarete konu olan uzun süreli depolanmaya uygun nitelikteki tarım mamullerinin depolanmasına yönelik hizmet veren kuruluşlar” olarak tanımlanmaktadır (Hekimoğlu ve Altındağ, 2006: 2). Ayrıca, lisanslı depolar, depolanmaya uygun nitelikteki hububat, fındık, pamuk vb. standardize edilebilen ham ve işlenmiş mamulleri standartlara ve mamul özelliklerine göre koruma altına alarak depolamaktadır.

Lisanslı depoculuk sistemi (LDS), tarımsal mamullerde belli bir standardı yakalamayı sağlayarak, mamul alıcı ve satıcılarının daha geniş bir alan içerisinde mamullerinin kalite ve gerçek değerleri ölçütüne göre fiyatlandırma yapabilmelerine imkân vermektedir. Bir yandan LDS, Türk tarım piyasalarındaki mevcut mamullerin finans piyasalarına ve tarım mamulleri borsasına açılımını sağlayarak, lisans makbuzunun bankalara teminat verilerek çiftçilerin rahatlıkla kredi almasını sağlamaktadır. Diğer yandan ise LDS ile tarımsal mamulleri kullanan kuruluşlara kalite sorunu ortadan kalkmış uygun nitelikte hammadde ya da mamul satın alma garantisi verilmiş olmaktadır (Albayrak vd., 2010: 1308).

Ülkemizde 10 Şubat 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5300 Sayılı Lisanslı Depoculuk Kanunu’nun amacı; tarım mamullerinin ticaretini kolaylaştırmak, tarım mamullerinin depolanması için yaygın bir sistem oluşturmak, mamul sahiplerinin mamullerinin emniyetini sağlayarak kalitesini korumak, mamullerin sınıf ve derecelerinin yetkili sınıflandırıcılar tarafından saptanmasını sağlamak, mamullerin mülkiyetini temsil eden, finansmanını, satışını ve teslimini sağlayan ürün senedi çıkarmak, standartları belirlenmiş tarım mamullerinin ticaretini geliştirmek üzere LDS’nin kuruluş, işleyiş ve denetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir (Büyükcabeci, 2006: 53). LDS ile hedeflenenler (Ünal, 2011: 6-7):

- Nakliye maliyetleri ve mamul kayıplarının azaltılması,
- Tarımsal mamul ticaretinin kayıt altına alınması, vergi gelirlerinin artırılması ve milli gelire katkı sağlanması,
- Mamulün fiziki olarak yeri değiştirilmeksizin, mülkiyetini temsil eden ürün senedi aracılığıyla el değiştirmesinin sağlanması ve bu sayede ürün senetlerinin hububat borsalarında işlem görmesini sağlayarak borsaların geliştirilmesi, ürün senedi aracılığı ile kredi kullanımının yaygınlaştırılması,
- Mamullerin güvenliğinin ve sağlıklı ortamlarda depolanmasının sağlanması,
- Mamullerin sınıf ve derecelerinin yetkili sınıflandırıcılar aracılığıyla saptanmasının sağlanması,

- Mamulünü hasat dönemi sonrasında satmak isteyen üreticiye depo sağlanarak, üreticinin ihtiyacı olduğu dönemde mamulünü değerlendirmesine imkân verilerek piyasadaki mamul arzının daha uzun bir döneme yayılmasının sağlanması,
- Lisanslı depo işleticilerinin kişiler arasında ayırım yapmaksızın tarım mamullerini kabul etmelerinin temin edilmesi şeklinde sıralamak mümkündür.

III. DÜNYA'DA LİSANSLI DEPOCULUK SİSTEMİ

Dünya'da tarımsal mamuller ve değerli madenler üzerine ilk futures sözleşmeler ve organize piyasalar 1700'lerin ilk yarısında Japonya'da yapılmaya başlamıştır. Resmî olarak dünyada bilinen ilk vadeli işlem piyasası Dojima Pirinç Ticaret Borsası tarafından 1730 yılına Osaka'da kurularak, Osaka pirinç borsasında yapılan forward sözleşmeler resmen tanınmıştır. Japon feodal sisteminde toprak sahipleri, pirinç üretimlerini teminat göstermek kaydıyla ekonomide para gibi kabul gören alını sertifikaları çıkarmışlardır. Osaka, pirinç tarlalarına yakınlığı ve önemli bir liman şehri olması sebebiyle pirinç ticareti için bir merkez olmuştur (İMKB, 2008: 451).

Amerika Birleşik Devletleri: Dünya'da günümüze kadar gelişerek gelen ilk düzenli vadeli işlemler borsası Chicago'da 1848 yılında kurulmuştur. Bu borsada buğday ve mısır alım satımını nakit ve vadeli olarak yapmak, nakit piyasada iç savaş sebebiyle meydana gelen fiyat dalgalanmalarından korunmak amacıyla forward sözleşmelerini kullanmak ve bu sözleşmeler üzerinden işlem yapmak yaygın duruma gelmiştir (Chicago Merchantile Exchange Education Department, 2006: 2). Bunun neticesinde Chicago Ticaret Kurulu, 1865 yılında genel kurallar koyarak modern vadeli işlem piyasalarının temellerini atmıştır (İMKB, 2008: 451). Bu gelişmelerle birlikte 1872 yılında New York Pamuk Borsası'nda da vadeli işlemler yapılmaya başlanmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri hükümeti, stratejik ihtiyaçları karşılığında aldığı mamulleri özel lisanslı depolarda muhafaza ederek sisteme destek vermektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde lisanslı depoculuk ve mamul borsacılığı tamamen özel sektör eliyle yürütülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde federal düzeyde 863 adet, eyalet düzeyinde 6937 adet lisanslı depo faaliyette bulunmaktadır. Bu borsalarda başta pamuk, kahve, mısır, portakal suyu, soya fasulyesi, buğday ve diğer birçok mamul sözleşmesi alınıp satılmaktadır. Bu borsalar, lisanslı depolarla bütünleşmiş olarak çalışmakta, teslim şartlı vadeli sözleşmelerde, mamul teslimi lisanslı depolardan yapılmaktadır. Başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere gelişmiş ülkelerde etkin ve yaygın bir lisanslı depoculuk ile mamul ticareti sistemi bulunmaktadır (TBMM Tutanak Dergisi, 2004: 49). Bugün Amerika Birleşik Devletleri'nde yüksek kapasiteli binin üzerinde, Hindistan'da ise sekiz bine yakın lisanslı depo faaliyet göstermektedir (<http://www.atb.gov.tr/>, 10.01.2013).

Slovakya: Yasal olarak, makbuz yasası Nisan 1998 tarihinde geçmiştir. Tarım Bakanlığı yasayı tanımlayan yönetmelikler hazırlamıştır. Bu yönetmelikte (Varangis ve Larson, 1998: 127):

- Buğday, yağlı tohumlar ve patates için gerekli koşullar,
- Lisanslı depolar için koşullar,
- Depolar için teftiş prosedürleri,
- Fiziksel zararlar (yangın, sel, deprem vb.) ve hırsızlığa karşı depoların sigortalınması için gerekli şartlar yer almaktadır.

Slovakya’da Eylül 1998 tarihinden itibaren kurulan yaklaşık 635.000 ton kapasiteli 48 lisanslı deposu olan 28 işletme bulunmaktadır.

Bulgaristan: Hükümetin yapmış olduğu reformlar, özellikle hububat sektörü gibi tarım sektörlerinin serbestleştirilmesi için uygulanmaya başlamıştır. Yapılan reformlar sırasında çiftçilere pazarlama ve finansman araçlarının sağlanması önemli bir sorun haline gelmiştir. Kredi tarım sektörünün finansmanında önemli kısıtlar olmuştur. Güvenli bir teminat eksikliğinden dolayı yerel bankaların finansman sağlama konusunda isteksiz oluşları sistem işleyişinin en önemli problemlerinden biri olmuştur.

Bulgaristan’da Hububat Kanunu, tahıl depolamak için depo sertifikaları aracılığıyla depolara lisanslılık yetkisi tanımaktadır. Bu kanun kapsamında yer alan başlıca gereksinimler; asgari sermaye tutarları, banka teminatı, depolanmış tahılı kapsayan sigorta poliçesi ve ücret yapısı dahil olmak üzere faaliyetleriyle ilgili bilgileri içeren unsurlardır. Lisanslar, hükümetin Ulusal Tahıl Servisi tarafından verilmektedir (Fries ve Akın, 2004: 20).

1998 tarihinde Bulgar hükümeti, bir depolama ve tahıl hareket ticareti yürürlüğe koymuştur. Bu hareket depolama ve tahıllar, devlet organlarının yetki ve söz konusu faaliyetlerin ifası ve tüzel kişilerin hak ve yükümlülükleri ile ilgili ticaret koşullarını düzenlemekte; tahıl tüccarları için lisans işlemleri, depolar için lisanslama prosedürleri ve Ulusal Hububat Hizmet faaliyetlerine ilişkin yönetmeliklerden oluşmaktadır (Varangis ve Larson, 1998: 128).

IV. TÜRKİYE’DE LİSANSLI DEPOCULUK SİSTEMİ

Gelişmiş ülkelerde ürün borsalarının yaklaşık 150 yıllık tarihi bulunmaktadır. Bu ülkelerle birlikte Polonya, Bulgaristan, Romanya, Macaristan gibi eski doğu bloğu ülkelerinde de LDS kurulmuş olmakla birlikte, Türkiye bu sistemi Zambiya, Etiyopya gibi Afrika ülkeleri ile birlikte kurmaya çalışan ülkeler arasında yer almaktadır (Üzümoğlu, 2008: 19).

Türkiye’nin ilk vadeli işlemler borsası 19 Ekim 2001 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile İzmir’de kurulmuştur (Saygılıer, 2009: 9). Türkiye’de Sanayi ve Ticaret Bakanlığı koordinasyonunda 2003 yılında tamamlanan “Ürün Borsalarının Geliştirilmesi Projesi” kapsamında LDS’nin oluşturulmasına yönelik alt yapı çalışmaları yürütülmüştür. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın girişimleriyle, 2004 yılında Dünya Bankası ile ortaklaşa “Birliklerde Lisanslı Depoculuğu Geliştirme Projesi” başlatılarak, TBMM Genel Kurulu’nda 10 Şubat 2005 tarihinde 5300 Sayılı TÜLDK kabul edilmiş ve Resmi Gazete’nin 17 Şubat 2005 tarihli ve 25730 sayılı nüshasında yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Böylece tarımsal mamullerin depolanması ve ticaretinde önemli bir yeri olan birliklerin LDS’ye uyum sağlaması hedeflenmiştir (<http://tr.wikipedia.org/>, 18.01.2013).

5300 Sayılı Lisanslı Depoculuk Kanunu ile depolanacak tarım mamulleri; depolanmaya uygun özellikteki hububat, pamuk, bakliyat, tütün, yağlı tohumlar, bitkisel yağlar, fındık, şeker gibi standardize edilebilen ham ve işlenmiş tarım mamulleri olarak ifade edilmiştir. 2005 yılında çıkan bu kanunda, LDS Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından verilecek izinle kurulabilmekte iken; 12.11.2011 tarihinde 28110 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan yönetmelik ile kuruluş izni Gümrük ve Ticaret Bakanlığı’na verilmiştir (Ünver ve Görecek, 2012: 16).

5300 Sayılı Kanun’a istinaden bugüne kadar uygulamaya yönelik olarak 8 adet yönetmelik çıkartılmıştır. Bunlar:

- Hububat, Baklagiller ve Yağlı Tohumlar Lisanslı Depo Yönetmeliği,
- Fındık Lisanslı Depo Yönetmeliği,
- Pamuk Lisanslı Depo Yönetmeliği,
- Zeytin Lisanslı Depo Yönetmeliği,
- Zeytinyağı Lisanslı Depo Yönetmeliği,
- Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu Yönetmeliği,
- Elektronik Ürün Senedi Yönetmeliği,
- Yetkili Sınıflandırıcıların Lisans Alma, Faaliyet ve Denetim Hakkındaki Yönetmelik’tir.

Türkiye’de buğday ve pamuk pilot mamuller olarak seçilmiştir. Konya, Eskişehir, Polatlı, Edirne, İzmir, Adana, Şanlıurfa ve Gaziantep Ticaret Borsaları proje kapsamında yer almıştır. Proje için sağlanan Dünya Bankası kredileri, hazırlanan “Yatırım Programları” kapsamında projede yer alan borsaların otomatik numune alma, otomatik tartma, laboratuvar, bilgi işlem, kantar vb. yatırımları için kullanılmıştır.

Ayrıca, Giresun Ticaret Borsası “Fındık Lisanslı Depo ve Pazar Yeri Projesi” için Avrupa Birliği Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı’ndan 9,5 milyon Euro kredi almaya hak kazanmıştır. Bu kapsamda, 29,5 dönüm alan üzerine kurulacak ve 17 bin ton kapasiteye sahip olacak proje uygulama aşamasında ve inşaatı devam etmektedir (<http://www.tobb.org.tr>, 10.02.2013).

Türkiye’de lisanslı depoculuk uygulamalarında Polatlı’da Polatlı Ticaret Borsası ile Toprak Mahsulleri Ofisi ve İzmir Ticaret Borsası, Ege Lisanslı Depoculuk Anonim Şirketi lisanslı depo sisteminin ilk çalışmalarını yürütmüşlerdir.

Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO)-Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Anonim Şirketi’nin (A.Ş) Faaliyetleri: Türkiye’nin ilk lisanslı depoculuk şirketi olan TMO-TOBB Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş. 12.07.2011 tarihinde lisanslı depo işletmesi lisansı almıştır. Polatlı’da yer alan 40.000 ton kapasiteli tesis hububat konusunda lisanslı depoculuk faaliyetine başlamıştır (Yücel, 2011: 1). TMO-TOBB Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.’nin faaliyetleri aşağıda özetlenmiştir (Mızrak, 2012: 20-21):

- Depolara teslim edilen mamullerin kalite sınıflandırması yetkili sınıflandırıcı olan Polatlı Ticaret Borsası laboratuvarı tarafından gerçekleştirilmektedir.
- Kalite, sınıf ve dereceleri belirlenmiş mamuller, tarafların hak ve yükümlülüklerini içeren bir sözleşme ile cüzi bir bedelle birlikte kalitelerine göre ayrı depolarda koruma altına alınmakta, mamulün aynı sınıf ve kalitedeki diğer mamullerle karıştırılmasını istemeyen mudiler için ayrı depo tahsis edilmektedir.
- Lisanslı depoya teslim edilen mamuller, lehtarını mudi olmak üzere tüm risklere karşı sigortalanmaktadır.
- Miktarı ve kalitesi tespit edilerek koruma altına alınan mamullere karşılık, mudiye ürün senedi verilmektedir. Lisanslı depo tarafından düzenlenen ürün senetleri, Ürün İhtisas Borsası kuruluncaya kadar Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na yetkilendirilen Polatlı Ticaret Borsası'nda alınıp satılma işlemi yapılır.
- Bu süreç zarfında Ürün İhtisas Borsası'nın kurulamaması, Elektronik Kayıt Kuruluşu'nun sistem dışında kalmasından ötürü, lisanslı depoculuk bilgisayar otomasyon sistemi bu kuruluşun muhafaza görevini geçici olarak üstlenmiş olup, ürün senetleri de matbu olarak düzenlenerek karşı tarafa verilmektedir.

Ayrıca TMO-TOBB Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş., 2011 yılında hububatta pilot uygulama başlattıktan sonra 2012 döneminde faaliyet konusuna findığı da dahil ederek Ünye ve Düzce'yi pilot bölge olarak belirlemiştir. Bu amaçla Ünye'deki 25.000 ton ve Düzce'deki 10.000 ton kapasiteli depolama tesisleri kiralanmış, bu kapsamda 26 Temmuz 2012 tarihinde Ünye ve Düzce Şube Müdürlükleri kurulmuştur. Kuruluşu takiben Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'ndan Ünye Şube Müdürlüğü 08.10.2012 tarihinde, Düzce Şube Müdürlüğü ise 16.11.2012 tarihinde faaliyet izni (lisans) alarak ürün kabulüne başlamıştır (<http://www.unyetb.org.tr>, 13.02.2013).

Ege Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.'nin Faaliyetleri: Türkiye'de ilk lisanslı depoculuk çalışmalarını yürüten diğer lisanslı depo ise İzmir Ticaret Borsası (İTB) öncülüğünde kurulan 19 ortaklı "Ege Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş. (ELİDAŞ)" olmuştur. ELİDAŞ'ın kuruluş çalışmaları 2011 yılı başında tamamlanmıştır. Bu şirketin faaliyet izni almak için organizasyon ve altyapı çalışmaları hızlı bir şekilde sürdürülmektedir. Şirketin başlangıçta pamuk depolama faaliyeti gerçekleştirmesi planlanırken; gelişmeler sonucunda başka tarımsal mamuller için de çalışmalar yapılmaktadır. Şirketin faaliyetine pamuk mamulü ile başlamasının ana nedeni, pamuğun standardizasyon konusunda diğer tarımsal mamullere göre daha kolay olması ve İTB'nin spot pamuk ticaretinin merkezi olmasıdır (İzmir Ticaret Borsası, 2011: 1). Bu kapsamda Selçuk Belevi'de 70.000 metrekare arazide, 16.390 metrekare depo ve 1.414 metrekare idari bina ile toplam 17.804 metrekarelik tesis yatırımı yapılmıştır (Alp, 2013: 1).

Türkiye’de uygulamaya geçen 7 adet lisanslı depo bulunmaktadır. Bunlar; Polatlı, Gölbaşı, Bandırma, Lüleburgaz, Çorum, Ünye ve Düzce lisanslı depolarıdır. Hububat, baklagiller, yağlı tohumlar ve fındık mamullerini kapsayan bu depoların toplam kapasitesi 190.000 tona ulaşmaktadır (<http://www.ticaretgazetesi.com.tr/>, 22.01.2013). Lisanslı depolara teslim edilen mamullere ait senetler borsalarda işlem görmektedirler (Erbay, 2007: 76):

V. LİSANSLI DEPOCULUK SİSTEMİN AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI

Sistemin sağlayacağı avantajları sistem içerisinde yer alan gruplar açısından incelemek mümkündür (Karabaş ve Gürler, 2010: 202).

A. Üreticiler Açısından Avantajları

LDS’nin hayata geçmesiyle birlikte üretici:

- Güvenli, sigortalı ve sağlıklı koşullarda mamullerini saklama olanağı bulmaktadırlar (Faber *vd.*, 2002: 382). Böylece üretici mamulünü hırsızlık, yangın, sel vb. doğal afetlere karşı korunmasını devredeceğinden dolayı hiçbir endişe duymamaktadır.
- Fiyatların düşük olduğu hasat döneminde mamullerini satmak yerine lisanslı depolara koyarak ve mamul senetlerini teminat göstererek uygun koşullarda kredi temin etme imkânını elde etmektedir.
- Ürettiği mamullerin objektif laboratuvar koşullarında standardını belirleme, kalite unsurlarına göre fiyat talep etme ve pazarlama olanağına kavuşmakla birlikte kaliteli üretime de teşvik edilmektedir.
- Depo kurma masraflarından kurtularak en yakın lisanslı depoyu kullanabilmektedir.
- Mamulünü çevresindeki dar alanda satma yerine elektronik ortamda ürün senedinin işlem gördüğü borsada çok sayıda alıcının rekabetinden yararlanma ve daha yüksek gelir elde etme olanağı olmaktadır (Ulaş, 2007: 711).
- Depo, banka ve borsa arasında sağlanacak iyi bir iletişim ağı ile mevcut talep, stok miktarı ve teslim edilen mamulün belirtilen tarih ve sözleşmeleri ile eşleştirilebilmeleri sağlanmaktadır. Küçük üreticiler belli bir standartta üretim yapmaya teşvik edilmekte ve bu sayede modern ve etkili pazarlara açılabilme durumu söz konusu olmaktadır (Coulter ve Onumah, 2002: 326).
- Vergi düzenlemeleri ile sağlanacak avantajdan dolayı stopaj (Zirai Vergi Tevkifatı) ödememektedir (Yemişçi, 2004: 5).

B. Ürün Borsaları Açısından Avantajları

LDS’nin hayata geçmesiyle birlikte ürün borsası (Ulaş, 2007: 712):

- Ürün senedi ticaretinin yapılması sonucunda tescil gelirlerinde bir artış söz konusu olmaktadır.

- Sistem sayesinde mamulün alıcı ve satıcıları daha geniş bir alanda mamullerinin gerçek değerine göre fiyatlarının oluşumuna ve işlem hacimlerinin artışına katkı sağlamaktadır.
- Elektronik ticaretin gelişerek mamul ticaretinin yaygınlaşması ile borsaların gerçek faaliyetlerine dönüşmesi sağlanarak modern yapıya kavuşmaktadır.
- Güçlü ve modern borsa yapısına sahip olmanın yanı sıra, diğer ülke pazarlarına açılmak ve ülkenin ticari payı yüksek olan mamullerin pazarlanması söz konusu olmaktadır.
- Ülkedeki etkinliği zayıf ticaret borsalarının birleşmesi sağlanarak, ürün ihtisas borsalarına dönüştürülmesi teşvik edilmektedir.

C. Sanayi Ve Tüccarlar Açısından Avantajları

LDS'nin hayata geçmesiyle birlikte sanayi ve tüccar (Yemişçi, 2004: 7):

- Kendi işletmeleri ve bireysel ihtiyaçları için depo inşa etme maliyetinden kurtulma ve temel faaliyet alanına yoğunlaşmasını sağlamaktadır.
- Talep ettikleri miktar, aynı cins ve kalitedeki mamulü güvenilir bir şekilde, elektronik ortamda yer sınırlaması olmaksızın kısa zamanda temin edebilme imkânına kavuşmaktadır.
- Elllerinde tutacakları ürün senetleri sayesinde ileride muhtemel fiyat dalgalanmalarından korunma, risklerini azaltma ve işletmelerinin kâr/zarar durumunu tahmin edebilmesine yardımcı olmaktadır.
- Elllerinde ürün senetleri aracılığıyla işletmelerin mamul ihtiyacını garanti altına almanın yanı sıra bu senetleri teminat olarak göstererek bankalardan kredi sağlama olanağı söz konusu olmaktadır.
- Elllerinde ürün senedi bulunan sanayici ve/veya tüccar, fabrika ve işletmelerine en yakın lisanslı depodan mamulünü teslim alabilmekte, gereksiz mamul taşımacılığı en aza indirgenerek nakliye masrafları da azalmaktadır.

D. Devlet Açısından Avantajları

LDS'nin hayata geçmesiyle birlikte devlet (Ulaş, 2007: 712):

- Devam etmekte olan Tarım Reformu Uygulama Projesi ile Ürün İhtisas Borsaları Geliştirme Projesi ve LDS aracılığıyla, mamul pazarlamada özel sektör daha faal hale dönüştürülmektedir.
- TMO, FİSKOBİRLİK gibi kuruluşların devlet adına alım yapmaktan uzaklaşması sonucunda piyasada doğan mamul pazarlaması probleminin aşılmasına yardımcı olmaktadır.
- Bazı mamullerde devlet üzerindeki alım ve stoklama maliyetlerinde azalma söz konusu olmaktadır.

- Üretim miktar ve kalitesi ile ilgili istatistikî bilgileri içeren sağlıklı bir veri tabanı oluşturularak buna uygun tarım politikaları geliştirilebilmektedir.
- Sistem sayesinde, üretilen ve pazarlanan mamuller kayıt altına alınmakla birlikte vergi kaybı önlenmektedir.
- Tarımsal mamullerde kalite unsurları ve standardı objektif olarak değerlendirilmesiyle dış ticarete yaşanan sorunların önüne geçilmesi sağlanmaktadır.
- Yeni doğacak lisanslı depoculuk ve laboratuvar sistemi ile banka ve sigorta sektöründe yeni iş alanları ve istihdama katkı sağlamaktadır.
- Herhangi bir felaket halinde ülke genelinde devlete ait depolanmış tüm rezervlerin korunması sağlanmış olmaktadır.

E. Piyasalar Açısından Avantajları

LDS'nin hayata geçmesiyle birlikte piyasalar (Mızrak, 2012: 5):

- Ürün Senedi aracılığıyla, yatırımcılar için hisse senedi, döviz, altın, faiz gibi yatırım araçlarına alternatif bir yatırım aracı ortaya çıkmaktadır.
- Standardı belirlenmiş mamul ve lisanslı depo sistemiyle tarım mamullerinde vadeli piyasalara geçiş etkinleştirilmektedir.
- Elektronik ticaretle büyük bir pazar potansiyeli oluşturulmaktadır.
- Mamul analizi, depolanması, sigortalanması ve kredi kullanılması nedeniyle bu sektörler yeni gelir ve iş alanları kazandırılmaktadır.
- Lisanslı depoların ve Ürün İhtisas Borsaları'nın yurt içinde ve dışında açacakları şubeler aracılığıyla mamul pazarlanması ve dağıtımını kolaylaşmaktadır.
- Sistemin dezavantajlarını ise aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Karabaş ve Gürler, 2010: 204- 205; Uras, 2006:1):
- Küçük üreticinin depoya koyacak miktarda mamulü olmadığından, ek bir depo maliyetine katlanacak gücü olmamaktadır.
- Sistemin işleyebilmesi için her üretim merkezinde çok sayıda lisanslı depo olması gerekmektedir.
- Makbuz senedi karşılığı mudiye kredi sağlayacak mevcut bir banka bulunması zor olmaktadır.
- Lisanslı depoya teslim edilen mamulü sigortalatmada zorluklar yaşanabilmektedir.
- Ülkemizdeki ticaret borsaları tescil ofisi özelliğinde olup, faal konumda değildir.
- Makbuz senetleri el değiştirdiğinden sistemin sorunsuz işleyebilmesi için banka, borsa ve lisanslı depo arasında güçlü bir bilgi işlem ağı kurulması gerekmektedir.

Lisanslı depoculuğun ilk yatırım maliyetinin yüksek olması ve kâr oranlarının düşük tahmin edilmesi de bu alana yapılacak yatırımlara ilişkin olumsuz

durumlardan birini oluşturmaktadır. Bu nedenle kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşların LDS’de atılacak adımlara liderlik etmeleri kritik önem taşıyan bir unsur olmaktadır (Ünal, 2011: 34).

VI. TARIM MAMULÜ TİCARETİNDE LİSANSLI DEPOCULUK SİSTEMİNİN ÖNEMİ VE İŞLEYİŞİ

Serbest piyasa ekonomisinin gereği olan mamul borsaları ile birlikte çalışmakta olan LDS; tarım mamullerine yönelik ticareti kolaylaştıran, tarımsal mamuller için yurtiçinde yaygın bir depolama sistemi meydana getiren, mudilere mamullerinin emniyeti ve kalitesi ile ilgili güvenilir muhafaza sağlayarak pazar alanını genişleten, piyasalarda fiyat istikrarının oluşmasına yardımcı olan ve ekonomide kayıt dışının önlenmesinde önemli bir araç olan çağdaş bir yapıyı oluşturmaktadır (Karabaş ve Gürler, 2010: 197).

Tarım mamulleri piyasasındaki fiyatlar arz miktarına bağlı olarak yıldan yıla dalgalanmalar göstermektedir. Bu durum ise önceden öngörülemezliği nedeniyle üreticiler açısından önemli bir risk faktörünü beraberinde getirmektedir. Tarımsal mamul fiyatlarındaki dalgalanmaların giderilmesi için uygulanacak lisanslı depo hizmetinin risk oranını azaltması ile küresel piyasalarda mevsimselliğin de etkilerini azaltması sonucunda rekabette üstte yer almayı sağlayacaktır (Deniz vd., 2011: 174).

Lisanslı depoculuk faaliyeti sayesinde ham ve işlenmiş mamulün belli standartlar dahilinde temini bakımından bölgedeki sanayi kuruluşları stoklu çalışma yerine, piyasadaki geçerli borsa fiyatları üzerinden gerektiği kadar mamulü temin etmesi söz konusu olacaktır. Bu sayede, stok maliyeti ve diğer finans giderlerinden kurtulabileceklerdir. Bunun yanı sıra lisanslı depoculuk faaliyetini yürüten kuruluşlar da ayrıca bir gelir elde edebileceklerdir.

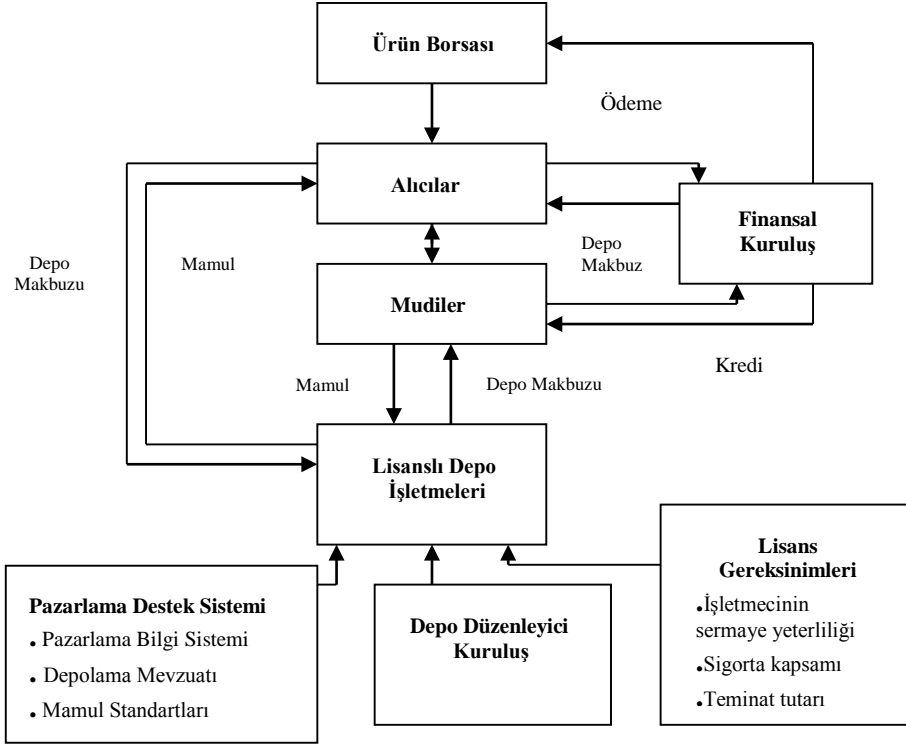
Türkiye’de LDS’nin kurulması ile hem vadeli işlemlere geçilmesinde hem de teslimata bağlı işlemlerde önemli bir yarar söz konusu olacaktır. Bunun yanı sıra az da olsa vadeye kadar bekletilen teslimat işlemlerinin gerçekleştirilebileceği mekânların oluşmasına olanak sağlayacaktır. Bunun için de LDS önem arz eden bir araçtır.

LDS’nin borsalar ve bu konuda uzmanlaşmış olan kurumlar liderliğinde oluşturulması ile birlikte, bu depolardan alınacak olan geçerli belgeler, tarıma dayalı sanayilerin hammadde temin sorununu çözmekle kalmayıp aynı zamanda mamuller ile ilgili dereceleme ve standardizasyon yapılabilmesi de söz konusu olacaktır (Tektaş, 2008: 66). Ayrıca, üreticiler tarafından, emanet vermek amacıyla getirilen mamul, öncelikle laboratuvarla kalite ve sınıflandırılması yapılarak lisanslı depolarda depolanacak, teslim edilen mamul karşılığı mamulü temsil edene ürün senedi düzenlenecektir (Önen, 2009: 40). Bu sayede tarım sektörünün geçmişten bu güne kadar ki kaderi olan istikrarsızlıkla baş edebileceklerdir.

LDS’nin işleyişinde ilk aşama üreticinin mamulünü lisanslı depolara getirmesi ile başlamaktadır. Lisanslı depo işletmeleri gelen mamulün gerekli standartları sağlayıp sağlayamadığını belirlemek için laboratuvar ortamında objektif olarak ölçülmektedir. Mamul depoya kabul edilebilecek düzeyde ise mamulün türü, miktarı, cins ve kalitesini gösterir ürün senedi düzenlenerek

üreticiye verilir. Depo işleticileri tarafından verilen ürün senedi bir kıymetli evrak ve dolayısıyla delil niteliğinde olmaktadır. Depo işleticileri, emanet yoluyla bırakılan mamullerin yangın, hırsızlık veya hasar gibi nedenlerden ötürü değer kaybına uğramasından dolayı yasal olarak sorumludurlar (Coulter ve Onumah, 2002: 323). LDS'nin kilit elemanları Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1: Lisanslı Depo Teslim Sistemi Örneği

Kaynak: Onumah, 2010: 3

1: Lisanslı Depo Teslim Sistemi Örneği

Mamulün lisanslı depoya kabulü ve ürün senedi verilmesi süreci aşağıdaki aşamalardan geçerek gerçekleşmektedir (Mızrak, 2012: 3-4):

- Üretici mamulünü, ürün ihtisas borsası veya anlaşmalı bir lisanslı depoya getirir.
- Üreticinin mamulü tartılıp analiz için numune alınır. Tartım makbuzunun birer kopyası üreticiye verilir.
- Yetkili laboratuvarında yapılan analizden sonra bir derecelendirme sertifikası verilir.
- Mamul, lisanslı depoya alınarak sigortalanması işlemi yapılır.
- Tartım makbuzu ve derecelendirme sertifikasındaki bilgiler, lisanslı depo ve Elektronik Kayıt Kuruluşu (EKK) veri tabanına kaydedilir.

- Lisanslı depo, teslim aldığı mamul için bir Elektronik Ürün Senedi (EÜS) çıkarır. Bu senetler, EKK veri tabanına kopyalanıp borsa tarafından tescil edilir.
- EKK, güvenli elektronik ürün senetlerini oluşturacak yazılımı sağlama, kendisinden sağlanan ara yüz vasıtasıyla anlaşmalı olduğu lisanslı depo tarafından oluşturulmuş elektronik ürün senetlerini ve bunlara bağlı hak, yükümlülükler ve işlemleri ilgili taraflar itibarıyla izler.
- EÜS, mamulün miktarı ve kalite nitelikleri, tartan ve temsili numune alan kurum, depolayan lisanslı depo, tescil kurumu, sigorta, ürün senedi ve rehin durumu ile ilgili bilgileri içerir.
- Ürün senedi sahibi ya EÜS'ni rehin vererek bankadan kredi sağlar ya da EÜS'nin borsada satılmasını ister. Satış yapıp EÜS'nin transferi ve bilgilendirme işlemleri yapıldıktan sonra mamul sahibine ödeme yapılır.
- EÜS'yi satın alan mamulün yeni sahibi olur.

Üretici lisanslı depo işleticisinden aldığı ürün senedini teminat olarak göstererek depodaki mamulü rehin edip bankadan kredi kullanabilmektedir. Eğer üretici kullandığı krediyi geri ödeyemezse banka, rehin altındaki depodaki mamulünün satışının yapılmasıyla riskini kapatabilmektedir.

Eğer üretici ürün senedini satmaya karar verip, ticaret borsasına ürün senedini götürdüğünde ticaret borsasınca yapılacak işlemler şunlardır (Önen, 2009: 40):

- Ürün senedinin gerçek olup olmadığını bilgi bankası bilgisayarına bağlanarak kontrol eder.
- Ürün senedi için kredi kullanıp kullanılmadığını bilgi bankasına bağlanarak sorgular, eğer kredi kullanılmışsa, banka ile elektronik ortamda iletişim kurar ve kredinin anapara ve faizinin teyidini alır. Rehinli ürün senedinin satışı ve satışından sonraki ödeme şekli konusunda anlaşma yapılır.
- Ürün senedinin, o güne kadarki depo kira bedeli, bilgi bankası bilgisayarından kontrol edilir. Üretici tarafından satılan ürün senedindeki kira bedeli yükümlülüğü sanayiye aktarılır. Mamulün yeni sahibi kim olursa olsun, mamulünü teslim almaya gittiğinde, lisanslı depo işleticisine mamulün tüm kira ücretini ödeyerek mamulünü teslim alır.

VII. SONUÇ

Küresel ölçekte meydana gelen önemli ve hızlı değişimler ile birlikte teknolojiye yaşanan gelişmeler tarımsal mamullerle ilgili politikaları oluştururken; ülkeleri ve işletmeleri yalnızca iç dinamiklerini değil, aynı zamanda dış dinamikleri de dikkate alma durumuna getirmiştir. Yaşanan bu değişim ve gelişmelere tarımsal mamul piyasalarında faaliyet gösteren işletmelerin uyum sağlayabilmesi ve rekabet üstünlüğü elde edebilmesi için, ihtiyaç duyulan yenileşme sürecine öncelikle devlet tarafından oluşturulacak tarım politikaları ile başlanmalıdır.

Tarımsal mamul piyasalarında faaliyet gösteren işletmelerin uluslararası platformda rekabet üstünlüğü elde edebilmesinin en önemli yolu, tarımsal

mamullerin kalitesine göre sınıflandırılabileceği ve fiyattaki dalgalanmaların önlenmesinin sağlanacağı uluslararası standartlara uygun stoklama işleminin yapıldığı alanların oluşturulmasıdır. LDS, bu manada tarım mamulleri ticaretini kolaylaştıran, pazar alanını küreselleştiren, mamul piyasalarının gelişmesine yardımcı olmakla birlikte bu piyasalardaki tarımsal mamullerin fiyat istikrarını sağlayan ve sanayi üretiminde ihtiyaç duyulan hammaddeyi aynı kalitede tedarik etmesini kolaylaştıran bir yapı oluşturmaktadır.

LDS'nin ülkemizde bir tarım politikası olarak ele alınması gelişmiş ülkelere bakıldığında daha yeni bir oluşumdur. LDS'nin tarımsal mamuller üzerinde işleyebilmesi için bu sistemde yer alan (devlet, ürün borsaları, bankalar, üreticiler ve sanayiciler) paydaşlara düşen görevler:

- Devletin özel sermayenin LDS'ye dahil edilmesi için gerekli çalışmalar yapması gerekir. Özel sektörün LDS'ye dahil edilebilmesi için devletin vergi avantajı, işveren sosyal güvenlik prim desteği, yatırım yeri tahsisi gibi kamu desteklerinde bulunması gerekmektedir.
- LDS'nin üreticiler tarafından kullanılabilmesi için devletin, tarımsal arazilerinin parçalanmasını önleyecek hukuki düzenlemeler yaparak "tek mirasçı" uygulamasını yaygınlaştırması gerekmektedir. Bu uygulamanın başlatılmasıyla birlikte ehil kişiler tarafından daha verimli mamul üretimi söz konusu olabilecek ve bu mamullerin LDS'de depolanması sağlanabilecektir.
- LDS'nin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için ürün ihtisas borsalarının kurulması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Depoya teslim edilen mamule verilecek ürün senedinin alım satımının yapılması ve ikincil piyasanın oluşması için ürün ihtisas borsaları önemli bir unsurdur. Ürün ihtisas borsalarının oluşturulmasında Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'ne görevler düşmektedir.
- LDS'de yer alan taraflar arasında güvenli bilgi akışının gerçekleşmesine ihtiyaç vardır. Üretici, mamulünü lisanslı depoya getirdiği anda depo işleticisi mamulün laboratuvar analizlerini yapar. Analiz sonucunda mamul, belirlenen kriterlere uygun ise depo işleticisi tarafından teslim alınır ve üreticiye mamulün tüm özellikleri ve laboratuvar sonuçlarının işlenmiş olduğu bir ürün senedini verilir. Üretici mamulünün fiyat oluşumlarını takip etmeye başlar ve istediği anda ürün senedini ticaret borsasına getirerek açık arttırma usulü ile satar. Bu işlemlerin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için bilgi akışının sağlanacağı iletişim alt yapısının oluşturulması gerekir.
- Elektronik ortamda tarım mamulleri ticaretinin yapılabilmesi için bir an önce gerekli olan alt yapı sağlanarak, e-ürün senedi sayesinde, mamuller taşınmadan yurtiçi ve yurtdışı piyasalarda kolaylıkla alınıp satılmalıdır.
- LDS'nin işleyişini kolaylaştıracak olan ürün senedinin teminat gösterilmesi suretiyle sağlanacak kredi ve koşullarıyla ilgili gerekli düzenlemeler, bankalar ile devletin ilgili kurumları arasında yapılarak, mudiye finansman imkânı sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Albayrak, M., Taşdan, K., Güneş, E., Saner, G., Atış, E., Çukur, F. ve Pezikoğlu, F. (2010). Küresel Rekabet Açısından Türkiye’de Tarım ve Gıda Ürünleri Pazarlama Sistemlerine Bakış: Mevcut Yapı, Sorunlar, Fırsatlar, Hedefler. *TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi*, Ankara, 1305-1320.
- Alp, A. (2013). Pamuk Üreticisi Lisanslı Depoculukta Gün Sayıyor, <http://www.dunya.com/pamuk-ureticisi-lisansli-depoculukta-gun-sayiyor--179169h.htm>, (24.01.2013).
- Büyükcebeci, Ö. (2006). *Vadeli İşlem Piyasaları ve Türkiye’de Buğdaya Dayalı Vadeli İşlemlerin Uygulanabilirliği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Chicago Merchantile Exchange Education Department (2006). An Introduction to Futures and Options. http://www.aac.ttu.edu/faculty/sharahma/aac%204317_fut_opt.pdf, (10.01.2013).
- Coulter, J. ve Onumah, G. (2002). Role of Warehouse Receipt Systems in Enhanced Commodity Marketing and Rural Livelihoods in Africa. *Food Policy* 27, 319-337.
- Deniz, M. H., Özçelebi, O. ve Hobikoğlu, H. E. (2011). Küresel Rekabet Koşullarında Türkiye’de Lisanslı Depoculuğun Gelişmesinin Türk Tarım Ürünlerinin Rekabet Gücüne Etkisi. *İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası Dergisi*, 61(2), 75. Yıl Özel Sayısı, 165-186.
- Erbay, R. (2007). Lisanslı Depoculuğun ve Teslimata Bağlı İşlemlerin Türkiye Tarım Ürünleri Piyasasına ve Vadeli İşlemlere Olası Etkileri. İstanbul: *İstanbul Ticaret Odası Yayınları*, 26.
- Faber, N., Koster, B. M. De ve Velde De V. (2002). Linking Warehouse Complexity to Warehouse Planning and Control Structure. *Industrial Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 32 (5), 381-395.
- Fries, R. ve Akin, B. (2004). Value Chains and Their Significance For Addressing The Rural Finance Challenge. *Accelerated Microenterprise Advancement Project (AMAP)*, USAID.
- Hekimoğlu, B. ve Altındağ M. (2006). *Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Sistemi ve Etkileri*. http://samsun.tarim.gov.tr/Belgeler/Yayinlar/Tarimsal_strateji/tarim_urunleri_lisansli_depoculuk_sistemi_ve_etikeleri.pdf, (08.01.2013).
- İMKB (2008). *Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Kılavuzu*. 20. Basım. İstanbul: İMKB Yayınları.
- İzmit Ticaret Borsası (2011). <http://www.itb.org.tr/tr/yeniProje.asp#link1>. (19.01.2013).
- Karabaş, S. ve Gürler, A. Z. (2010). Lisanslı Depoculuk Sisteminin İşleyişi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 5 (1), 196-210.
- Mızrak, G. (2012). Ürün İhtisas Borsacılığı Sisteminde Lisanslı Depoculuğun Rolü. [http://www.ordutb.org.tr/admin/dosya/lisansli_depoculuk\(gurbuz_mizrak\).pdf](http://www.ordutb.org.tr/admin/dosya/lisansli_depoculuk(gurbuz_mizrak).pdf), (08.11.2012).
- Onumah, G. (2010). *Implementing Warehouse Receipt Systems In Africa Potential And Challenges*. Africa Agricultural Markets Program (AAMP). Lilongwe- Malawi.
- Önen, F. K. (2009). *Ticaret Borsalarının Türkiye Ekonomisindeki Gelişimi ve Performans*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dicle Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Saygılıher, G. (2009). *İzmir Pamuk Borsasının Etkinleşme ve Gelişeme Nedenleri, Çözüm Önerileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- TBMM *Tutanak Dergisi* (2004). 22. Dönem. 30. Birleşim. 67.
- Tektaş, S. N. (2008). *Lisanslı Depoculuğun Türkiye Tarım Ürünleri Piyasalarına Olası Etkileri: Trakya Bölgesi Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Namık Kemal Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Ulaş, D. (2007). EU Market Access: The Way of Licensed Warehousing System For Turkish Food Producers And Exporters. Bologna: Italy, *Poster Paper prepared For Presentation At The*

105th EAAE Seminar: International Marketing and International Trade of Quality Food Products, 707-715.

- Uras, G. (2006). Lisanslı Depolar. Milliyet Gazetesi. <http://www.milliyet.com.tr/lisanslidepocular/gungoruras/ekonomi/yazardetayarsiv/21.08.2006/168628/default.htm>, (25.01.2013).
- Ünal, M. R. (2011). *Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Araştırma Raporu*. Malatya: T.C. Fırat Kalkınma Ajansı.
- Ünver, Ç. T. ve Görecek, U. (2012). *Türkiye’de Tarımsal Ürün Borsalarının Analizi*. (Yayınlanmamış Lisans Projesi) Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Üzümoğlu, S. S. (2008). *Tarımsal Ürün Borsaları Ve Vadeli İşlemler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Projesi). Kocaeli Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Varangis, P. ve Donald, L. (1998). *How Warehouse Receipts Help Commodity Trading And Financing*. Organization: The World Bank.
- Yemişçi, T. (2004). *Türkiye’de Tarımsal Ürün Pazarlanmasında Yeniden Yapılanma: Ürün ihtisas Borsaları ve Vadeli İşlem Borsaları*. İzmir: İzmir Ticaret Borsası Raporu.
- Yücel, İ. (2011). Tarımsal Ürün Piyasalarının Geliştirilmesi Projesi- Lisanslı Depoculuk ve Ürün İhtisas Borsacılığı Sistemi. http://www.itfcidb.org/files/LISANSLI_DEPOCULUK_SUNUM__15.12.2011_0.pdf. (14.12.2012).
- URL, “Lisanslı Depoda Geline Son Nokta”, (t.y.), <http://www.atb.gov.tr/baskan.aspx?id=1800a975-0cf7-4de2-aabd-2ceedd5ec702>, (10.01.2013).
- URL, “Türkiye’de Lisanslı Depoculuk Sistemi”, (t.y.), <http://tr.wikipedia.org/wiki/Marmarabirlik>, (18.01.2013).
- URL, “Giresun’da Lisanslı Depoculuk Sistemi” (2009), <http://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Detay.php?rid=416&lst=MansetListesi>, (10.02.2013).
- URL, “Lisanslı Depoculuk Raporu” (t.y.), <http://www.unyetb.org.tr/upload/images/images/files/L%C4%B0SANSLI%20DEPO%20RAPOR%20BORSA%202013.pdf>, (13.02.2013).
- URL, “Lisanslı Depoculukta Rekabet Şartı” (2013), http://www.ticaretgazetesi.com.tr/haberler_quotlisansli_depoculuk_rekabet_icin_sartquot-l-1-sayfa_id-666-id-141716, (22.01.2013).